

Ганна Кошкіна*

(аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»)

Науковий керівник:

Тихонова Т. В.

(доктор педагогічних наук)

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Процеси світової глобалізації, євроінтеграції, цифровізації викликають постійні зміни в усіх сферах життя. Одним із головних пріоритетів євроінтеграції є входження національної системи освіти в Європейський освітній простір шляхом адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. У березні 2021 року Європейська комісія запровадила «Цифровий компас – 2030: європейський шлях до цифрового десятиліття» («2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade») [8], де викладено бачення та цілі Європейської Комісії щодо успішної цифрової трансформації. Реагуючи на виклики пандемії, Європейська Комісія схвалила «План дій щодо цифрової освіти» («Digital Education Action Plan») до 2027 року, що визначає два стратегічних пріоритети: сприяти розвитку високоефективної цифрової екосистеми освіти та підвищувати цифрові навички та компетентності для цифрової трансформації [9].

З метою інтеграції у європейські процеси цифровізації у 2016 році Кабінет Міністрів України презентував проєкт «Цифрова адженда України – 2020» («Digital Agenda for Ukraine – 2020»), у якому наголошено, що «сфера «цифрових» навичок та компетентцій в Україні розвивається клаптиково, хаотично та окремо від академічної (так званої формальної) освіти» [6]. Одним з основних завдань схваленої Кабінетом Міністрів України «Концепції розвитку цифрових компетентностей» (2021) є «формування та розвиток цифрових навичок та цифрових компетентностей у суспільстві...», а одним із шляхів розв'язання цієї проблеми – «забезпечення безперервного розвитку професійних цифрових компетентностей для фахівців у системі підвищення кваліфікації різних галузей діяльності» [5]. Враховуючи вищезазначене актуалізується проблема розвитку цифрової компетентності вчителів.

Концепції цифровізації освіти, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес, проблеми формування та розвитку цифрової компетентності досліджували вітчизняні вчені: В. Ю. Биков, Л. А. Карташова, Л. Л. Ляхощька, Н. В. Морзе, О. В. Овчарук, Н. В. Сороко, О. В. Співаковський, О. М. Спірін, Т. В. Тихонова та інші. Сутність поняття цифрової компетентності розкривали такі зарубіжні вчені, як: К. Ала-

---

*© Ганна Кошкіна

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ

Мутка (K. Ala-Mutka), Р. Крумсвік (R. Krumsvik), А. Мартін (A. Martin), А. Феррарі (A. Ferrari).

Незважаючи на наявність наукових праць і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, досліджень, пов'язаних із обґрунтуванням розвитку цифрової компетентності вчителів іноземних мов, на жаль, бракує.

Метою статті є обґрунтування актуальності проблеми розвитку цифрової компетентності вчителів іноземних мов.

У Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя (Recommendation of the European Parliament and of the Council on key competences for lifelong learning) (2006, 2018) зазначено список ключових компетентностей, яких мають набути здобувачі освіти. Однією з них є цифрова компетентність (digital competence), яка «включає впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодію з цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі у житті суспільства» [7]. Іншою дуже важливою компетентністю є мультилінгвальна компетентність (multilingual competence), що означена як «здатність ефективно використовувати різні мови для спілкування» [7]. У п. 1 ст. 12 Закону України «Про освіту» (2017) ці дві компетентності вказані як інформаційно-комунікаційна компетентність та здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами [4].

Учителі, які формують ключові компетентності учнів, також мають розвивати та удосконалювати власні професійні компетентності впродовж всієї професійної діяльності. Певної специфіки набуває ця проблема для вчителів іноземних мов, тому що цифрові технології змінюють засоби і методи комунікації, відкривають нові можливості для навчання іноземних мов. До таких можливостей та перспектив можна віднести використання численних електронних ресурсів з навчання іноземних мов, розробку специфічних траєкторій навчання, формування нових унікальних концепцій навчання, створення різноманітного та багатого освітнього середовища, посилення взаємодії між учителем та учнем, підвищення якості навчання та викладання, мотивація учнів та їх поступова підготовка до навчання впродовж усього життя.

Розглянемо тлумачення поняття «цифрова компетентність». Відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» (2016) «інформаційно-цифрова компетентність передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібербезпеці. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо)» [1].

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ

У 2017 році Об'єднаним дослідницьким центром Європейської комісії була оприлюднена Європейська Рамка цифрової компетентності для освітян (DigCompEdu) [10], що надає інструменти для розвитку цифрової компетентності людини, починаючи з раннього дитинства й до вищої освіти та освіти дорослих. Вона включає професійну освіту, освіту людей з особливими потребами та неформальні форми освіти. Означена Рамка охоплює цифрову компетентність учителя та окреслює шість галузей [10, с. 9]:

1. Галузь 1 «Професійна залученість» (Professional Engagement) – спрямована на професійне середовище та використання освітянами цифрових технологій у професійній взаємодії з колегами, учнями, батьками та іншими зацікавленими сторонами для професійного розвитку та створення колективних здобутків закладу освіти.

2. Галузь 2 «Цифрові ресурси» (Digital Resources) – компетентності та якості, необхідні для ефективного та відповідального використання, створення й обміну цифровими ресурсами для навчання.

3. Галузь 3 «Викладання та навчання» (Teaching and learning) – присвячена управлінню використанням цифрових технологій у навчанні.

4. Галузь 4 «Оцінювання» (Assessment) – використання цифрових стратегій для оцінювання.

5. Галузь 5 «Розширення можливостей учнів» (Empowering learners) – фокусується на можливості цифрових технологій для вдосконалення стратегій викладання та навчання, орієнтованих на учня.

6. Галузь 6 «Сприяння формуванню цифрової компетентності учнів» (Facilitating Learners' Digital Competence) – детально подає опис конкретних компетентностей учителя, якими необхідно володіти для формування цифрової компетентності учнів.

Зазначені вище галузі цифрової компетентності представлені 22 компетенціями. Оцінювання цифрової компетентності пропонується здійснювати відповідно до шести рівнів: новачок (A1), дослідник (A2), інтегратор (B1), експерт (B2), лідер (C1), піонер (C2) [10].

Європейська Рамка цифрової компетентності для освітян (DigCompEdu) була взята за основу вітчизняними науковцями для розробки у 2019 році проекту «Опис цифрової компетентності педагогічного працівника» [2, с. 5], де цифрова компетентність розглядається за п'ятьма напрямками:

1. Вчитель у цифровому суспільстві.
2. Професійний розвиток.
3. Використання цифрових ресурсів.
4. Навчання та оцінювання учнів.
5. Формування цифрових компетентностей учнів.

Автори проекту виділяють 3 рівні цифрової компетентності педагогічного працівника: початківець, інтегратор, експерт.

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ

Відповідно до Професійного стандарту по професіям «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020) інформаційно-цифрова компетентність означена як: «здатність орієнтуватися в освітньому просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності; здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси; здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі» [3].

Цифрову компетентність вчителя можна ефективно розвивати у процесі післядипломної педагогічної освіти, організуючи системне послідовне підвищення кваліфікації в цьому напрямку. Згідно з п. 5 ст. 18 Закону «Про освіту» (2017) «післядипломна освіта передбачає набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду» [4]. Розвиток цифрової компетентності вчителів іноземних мов у післядипломній педагогічній освіті має свої особливості і потребує створення відповідних андрагогічних умов.

Виходячи із вищезазначеного, ми виділяємо низку основних об'єктивно існуючих суперечностей між:

- потребою в цифровізації освіти та недостатнім рівнем розвитку цифрової компетентності вчителів;

- потребою в розвитку цифрової компетентності вчителів іноземних мов у післядипломній педагогічній освіті та відсутністю відповідних науково обґрунтованих андрагогічних умов;

- необхідністю посилення цифрової складової у змісті курсів підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов у післядипломній педагогічній освіті та її недостатнім методичним забезпеченням.

Актуальність означеної проблеми, її недостатня розробленість і необхідність подолання виявлених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: «Андрагогічні умови розвитку цифрової компетентності вчителів іноземних мов у післядипломній педагогічній освіті».

Об'єкт дослідження – процес післядипломної педагогічної освіти.

Предмет дослідження – андрагогічні умови розвитку цифрової компетентності вчителів іноземних мов у післядипломній педагогічній освіті.

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності андрагогічних умов розвитку цифрової компетентності вчителів іноземних мов у післядипломній педагогічній освіті.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети сформульовано такі завдання:

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ

1. Визначити особливості й обґрунтувати андрагогічні умови розвитку цифрової компетентності вчителів іноземних мов у післядипломній педагогічній освіті.

2. Розробити критерії, показники та рівні розвитку цифрової компетентності вчителів іноземних мов у післядипломній педагогічній освіті.

3. Експериментально перевірити ефективність андрагогічних умов розвитку цифрової компетентності вчителів іноземних мов у післядипломній педагогічній освіті.

4. Розробити й апробувати експериментальну методику розвитку цифрової компетентності вчителів іноземних мов у післядипломній педагогічній освіті.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні про те, що розвиток цифрової компетентності вчителів іноземних мов у післядипломній педагогічній освіті буде ефективним за таких андрагогічних умов:

- формування спрямованості вчителів іноземних мов на розвиток цифрової компетентності в процесі професійної діяльності;

- оптимізація процесу підвищення кваліфікації: спрямування змісту курсів підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов на розвиток цифрової компетентності, застосування прийомів і технологій навчання в процесі підвищення кваліфікації, що сприяють розвитку цифрової компетентності;

- удосконалення у вчителів умінь застосування та створення цифрових ресурсів як засобів навчання іноземних мов.

Отже, актуальність проблеми розвитку цифрової компетентності вчителів іноземних мов знаходить своє підтвердження у державних, європейських законодавчих та нормативно-правових актах, дослідженнях сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців. Окремого наукового дослідження потребує обґрунтування, експериментальна перевірка та впровадження андрагогічних умов розвитку цифрової компетентності у післядипломну педагогічну освіту вчителів іноземних мов.

Література:

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. / Гриневич Л. М. та ін., за заг. ред. Грищенко М. 2016. 40 с. URI: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/-20195>.
2. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника Наталія Морзе та ін. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету»*. 2019. 53 с. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s39>.
3. Про затвердження професійного стандарту по професіям «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23 грудня 2020 р.

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ

№ 2736. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/-Nakaz_2736.pdf.

4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). 22 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
5. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації : розпорядженні Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80>.
6. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020): концептуальні засади (версія 1.0). Проект, грудень, 2016. URL : <https://ucco.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
7. Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning. *Official Journal of the European Union*. URL: [https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7).
8. European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade. Brussels, 9.3.2021 COM(2021) 118 final. URL : <https://cutt.ly/ZIZpKhr>.
9. European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the Digital Education Action Plan. Brussels, 17.1.2018 COM(2018) 22 final URL: <https://inlnk.ru/xvexM7>.
10. Punie Y., Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. EUR 28775 EN. *Publications Office of the European Union*, Luxembourg, 2017. ISBN 978-92-79-73718-3 (print), 978-92-79-73494-6 (pdf). URL: file:///C:/Users/koshk/Downloads/pdf_digcomedu_a4_final.pdf.